

הפטרות השלם - "אבות אלה נאמר"
 מאת: פניאל שקר גאולוגין
 חנון 213 - הפטרות השלם

הקשר לפרשה:

בהפטרה מדובר אודות נצחון כלל ישראל על צבא סיסרא ושירת דבורה על הנצחון, שהוא דומה לפרשתנו בנצחון ישראל על המצריים ושירת משה על הים.

פסוקים 1-2

ה א ותשר דבורה וברק בן-אבינעם
 ביום ההוא לאמר:

פסוקים 3-4

א. ותשר דבורה וגו' ביום ההוא לאמר.
 פירשו המפ' שכל האומר שירה על הנס זוכה שנעשה לו נס אחר וכמו שפירשו על פסוק כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור. ופי' הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. ח"ש ותשר דבורה וכו' ביום ההוא חה גורם לאמר שיאמרו בשמים שיעשו נס אחר.

פסוקים 5-6

ב עורי עורי דבורה עורי עורי
 דברי-שיר קום ברק ושבה שכיבך בן-אבינעם:

פסוקים 7-8

ב. עורי עורי דבורה עורי עורי דברי-שיר קום ברק ושבה שכיבך בן-אבינעם: יובן בס"ד, על דרך שכתב הגאון חיד"א ז"ל ב"נחל שורק" על פסוק [שופטים ה, א]: "ותשר דבורה וכו', ביום ההוא לאמר" - שכל האומר שירה על הנס זוכה שנעשה לו נס אחר. עיין שם. ובזה יובן "עורי עורי דבורה, עורי עורי דברי-שיר", ואם כן, כיון שאומרים שירה על הנס הזה מוכרח שיעשה לנו הקדוש ברוך-הוא נס אחר גם כן לעתיד, ואם כן "קום ברק ושבה שכיבך" מחדש, מכח הנס שיהיה מחדש, כלומר, הזמן עצמך לשבות עוד שבי אחר מן האויב פעם שנית.

① ע'גאל

ט לבי לחוקקי ישראל
המתנדבים בעם ברכו יהוה:

② ברכת חיים

ט. המתנדבים בעם ברכו ה': יוכן בס"ד, ^{אדות} ^{אליו} דידוע מה שביארו המפרשים ז"ל, דמה זכות יש לאדם בצדקה שנותן, והלא הממון הוא של הקדוש ברוך-הוא ולא שלו? ועוד נמי, הלא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ואיך תחול הצדקה? אמנם תירצו, דכבר ידוע קושית רבי לוי [ברכות לה ע"א]: כתיב [תהלים כד, א] "לה' הארץ ומלואה", וכתיב [תהלים קטו, טז], "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם"? לא קשיא, כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה. ונמצא לפי זה, דעל-ידי הברכה יהיה הממון של האדם, ונמצא כשנותן צדקה משלו נותן. ולזה אמר "המתנדבים בעם" — אתם המתנדבים צדקה בעם, "ברכו ה'" — שתזהרו לברך את ה', כדי שיהיה הממון שלכם ולא הוי כמקדיש דבר שאינו שלו.

הפולחן השלם - "ואפילו כזאק השלם הגאון"

מאת: ר' יצחק יצחק זצ"ל

הפולחן השלם - פ' ע"ה: ה'ס

לא פן יאבדו כל-אויביך יהוה ואהבו
כצאת השמש בגברתו ותשקט הארץ
ארבעים שנה:

פ' ע"ה: ה'ס

מאלו הסיבות. ולזה אמר תחילה ר' אליעזר המודעי כי אדרבה, אברהם אבינו, ע"ה, נתעלה על כל בני דורו בחכמת האצטגנינות וידע משפט הכוכבים והוראותיהם יותר מכל זולתו; אבל, לפי שידיעה זאת היתה מזקת לאחרים, היה מחסידותו להעלים עניינים אלו, לבלתי גלותם לאשר היו מבקשים אותם ממנו, אף על פי שהיו גדולי הדור, שרים ומלכי ארץ, כי ידע שמשורש חכמה זו יצא צפע כפירת

ר"א המודעי אומר "אצטגנינות היתה בלבו של אברהם אבינו שכל מלכי מזרח ומערב משכימין לפתחו רבי שמעון בן יודי אומר אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מד כתרפא ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה אמר אביי היינו דאמר איגשי אידלי יומא אידלי קצירא

פ' ע"ה: ה'ס

ההשגחה לאשר לא ישתמש ממנה כראוי. וזה הוא: "אצטגנינות היתה לו לאברהם בלבו" - כלומר: חכמת האצטגנינות היתה לו לברו, צפונה בלבו, ולכא לפומא לא גליא, ולא היה מודיעה לזולתו. והיתה כל כך גדולה שאפילו כל מלכי מזרח ומערב היו משכימים לפתחו למען ילמדוה ממנו. ואולי אמר: "מלכי מזרח ומערב", ולא אמר סתם, ויותר כולל: כל מלכי העולם - לרמוז שאפילו המלכים החכמים, הבקיאים בטיב המזרח והמערב, שהם גבולי חכמת התכונה, היו מכירים עוצם יתרון אברהם אבינו, ע"ה, עליהם, ומשכימים לפתחו ללמוד ממנו. ועם כל זה, הוא, ע"ה, יטמינה בלבו ויכחידנה תחת לשונו.

ובהפך זה ביאר ר' שמעון בן יוחאי, ע"ה: כי במקום העלמת חכמת האצטגנינות, היתה לו מרגלית טובה - שהיא ידיעה והכרה אמיתית בפרטות ההשגחה האלהית, אשר היכר זה הוא, בלי ספק, הטוב במה שהוא טוב. וידיעה זו לא היתה טמונה בלבו, אלא היתה תלויה בצווארו - מפרסם ומכריז ומודיע לכל: דעו, איפוא, כי כל הבא עלינו - הן לטוב, הן להפכו - אינו מהכרח מצב הכוכבים ומבטם המושג באצטגנינות, אלא גבוה מעל גבוה משגיח בפרטות על כל דרכי בני אדם ומשכיח ומענישן כרצונו הפשוט; עד שכל חולה - מי שבאו עליו חלאים ונגעים ממש, כשראה אותה מרגלית - שהיה מכיר ומודה כי מידו, יתברך, היתה זאת לו, למרוק עוונותיו, מיד היה מתרפא - שלא היה מייחס חליו אל הטבע או המערכה, ועל ידי זה מפשפש במעשיו וחוזר בתשובה ומתרפא. וכשמת אברהם אבינו, ע"ה, הפליא ה' חסדו לישרי לב, שחלה המרגלית הזאת בגלגל חמה - שמאותו הדבר עצמו שהוא המפורסם בהוראות המשפט המערכי, הוא השמש, ראש הכוכבים, ממנו יבוא להכיר ההשגחה, בטוב ההתכונות בכמה פלאים המורגשים ממנו, כנודע, ויבוא לכלל ידיעת הווייתו, יתברך, אדון ושליט עליו ומשדד טבעו כרצונו.

פ' ע"ה: ה'ס

כו שאור

לד אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אע"ה. כבר ידעת שחכמים ז"ל כינו החכמה דמוה לאבנים טובות ומרגליות וקראוהו ג"כ דבר חפץ. וז"ש כאן אבן טובה היתה תלויה בצוארו ענינו כי אברהם אבינו היה חכם השלם בידעתו ונדבק שכלו בחכמה הטבעית ובחכמה האלהית. ועל זה בא ר' שמעון במאמרו אחריו מרגלית טובה תלויה בצוארו כלומר שהנהיג והרגיל והמשיך אליו תלמידים הרבה בצוארו רצונו ברבורו, ואומר כל חולה שהיה רואה בה מיד כתרפא כי כשלמדם אלו הענינים ואמתותם גיך כאמרם ז"ל (בנהדרק צמ:) ואת הנפש אשר עשו בחק (בראשית יב) מלמד שנייך והביאן תחת כנפי השכינה ומ"ש וכשמת נטלה הקדוש ברוך הוא ותלאה בגלגל חמה רמו לנו הענין בדרך קצו על הכלל כי בעודו בחיים למד הוא את זרעו והנמשכים אחריו דרכים האמתיים כמו שהעיד עליו הכתוב כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו וגו' אבל כשמת שלא היה אדם בארץ כמותו נטל הקדוש ברוך הוא החכמה הזאת ותלאה בגלגל חמה רצונו בזה כי כשידע האדם תכונת הגלגלים ותנועתם ומהלכתם ומספרם וישים כל מחשבתו להתבונן בהם או יגיע אל תכלית החכמה שהוא ידיעת האל ית' כמו שעשה אברהם אבינו כי הם כסולם להגיע למעלה. ומה שאמר אביי היינו דאמר איגשי וכו' זהו לקשור בו המשל יפה ולא לענין אחר עכ"ל:

פ' ע"ה: ה'ס

ואני מדייק: כי במאמר ר' אליעזר אמר: אצטגנינות גדולה היתה לו לאברהם אבינו בלבו; מה הגה כל הפרטים האלה: "לו לאברהם בלבו"? יאמר בקיצור: היתה לאברהם, שכל מלכי וגו'. ואמר בפירושו: כי אברהם אבינו, ע"ה, הורה תכלית שלמותו ונאמנותו עמו, יתברך, בדבקות ואהבה תמימה, במה שהשתדל תמיד בהשלמת בני דורו להיטיב להם כפי כוח אפשרותו, למה שתהיה הצלחת נפשם, וביקש להשריש בלבם פינת אמיתת השגחתו, יתברך, הפרסית, ולהרחיק מהם הטלת הדברים הרמזים אל הטבע ואל ההוראות המערכיות; ולא מפני סכלו אופן ההשתלשלות

הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאִים לְכֹלֶם בְּשֵׁם יְקָרָא מַרְבּ אֹנִים וְאַמִּין כֹּחַ אִישׁ לֹא

נְעַדְדָּר: 6

קפסל 6

גַּמְה־יִתְרוֹן

לְאָדָם בְּכָל-עֲמָלוֹ שִׁיעֲמֹל תַּחַת
הַשָּׁמֶשׁ:

פְּנִיָּה עֲסֵק - עֵץ עֲסֵק - צִבּוּר עֵץ

וכן אני מבין מאמר החכם, ע"ה, בקהלת [א, ג] כאמרו:
מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש.

כי מלת "שיעמול" נראה מיותרת; וגם היה לו לומר: שעמל,
ולא בלשון עחיד.

אמנם, ירצה להודיענו מה הוא השלימות היותר-עצמי
באדם, שבו יתעלה מכל השאר. והוא מה שאמרו,
ז"ל (ב"ב טו: ע"ג) מרגלית טובה היתה תלויה בצוארו של
אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא; ובשעה
שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקב"ה בגלגל חמה.
ונודע מפירושם ז"ל (הרשב"א בע"י; ועי' בדרוש יא, עמ' צא) בזה,
שאברהם אבינו, ע"ה, היה מדריך בדברי גרונו את הרבים
להכיר מציאותו, יתברך; וכשמת, שלא היו שומעים את
קולו, נשארה זאת הפעולה בגלגל חמה, שעל ידי תנועתו
וכל שאר פרטיה. הוא מכריז ומפרסם זה, ומביא את העולם
לידי הכרה זו. על כן אמר כשואל: מה הוא היתרון הגדול
העצום באדם, בכל מה שהוא עמל וטורח בהשגת
השלימות? וכאה התשובה, שהיתרון והמעלה שישגי בזה,
הוא: "שיעמול תחת השמש" — שיהיה הוא עמל ומתעסק
במקום ותמורת השמש, במה שהוא פועל; כי מה שהשמש
מדריך האנשים בהשגת מה שיחוייב בהכרת הסיבה ראשונה,
יתברך, יעמול בו האדם הזה תחתיו, ויטריח עצמו, שידריך
בני דורו אל מהלך שלמות זה. ונמצא שמה שהשמש עושה
במקום אברהם אבינו, ע"ה, יעשה זה האדם במקום השמש.

ועל זה אמרה דבורה, ע"ה, בסוף שירתה [שופטים ה, לא]:
ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

שהאוהבים האמיתיים והנאמנים אליו, יתברך, הם ממש
כעין מה שהשמש יוצא בגבורתו — שביציאתו
ותנועתיו מפרסם לכריות גדלו, יתברך — כן עושים
אוהביו.

כֹּכַב מֵעֵקֶב - פְּסִילֵת פֶּסֶלִים

ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (ה, ל"א).
ערבים בזה דברי הרב מהר"ע פיגו ז"ל
ע"פ מאמרם ז"ל מרגלית טובה

היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו,
וכל חולה שראה אותה מיד נתרפא ובשעה
שנפטר מן העולם תלאה הקב"ה בגלגל
חמה (ב"ב ט"ו). ובאר עלה הרשב"א ז"ל,
כי המאמר מדבר במליצה חידות, וכונתו
שע"י דבורו ושכלו נמשכו אחריו תלמידים
הרבה, והוא הורה אותם דרך ה' ודעות
מושכלות ואמתות, וכל מי שהיה משובש
בדעות והיה חולה מחלת הנפש, כאשר
ראה את המרגלית על צוארו של אברהם
אבינו, ר"ל כאשר שמע לקחו ומוסרו
ותורת אמת אשר היתה בפיהו, מיד היה
נתרפא רפואת הנפש להכיר מי שאמר
והיה העולם, והיו נכנסין תחת כנפי
השכינה, כמו שנאמר ואת הנפש אשר
עשו בחרן (בראשית י"ב, ה'), ובשעה שנפטר
מן העולם נטלה הקב"ה ותלאה בגלגל
חמה, כלומר כשמת לא נשאר אחריו
ממלא מקומו על הארץ, רק אותה ההכרזה
שהכריז אברהם אבינו בפיו ולשונו להודיע
לכל באי עולם כי יש בורא ומנהיג
ומשגיח, כל זה יש להבין ולהשכיל
ממהלך גלגל חמה ומההתבוננות בתכונת
סבוב הגלגלים ומערכת צבא השמים. וכמו
שנאמר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא
אלה וגו' (ישעיה מ', כ"ו), והוא מאמר
החכם מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול
תחת השמש (קהלת א, ג'). והנה מלת
שיעמול נראית כמיותרת, גם היה לו לומר
שעמל בעבר אבל שיעמול הוא עחיד.
ולדרכנו בא להודיענו בזה, כי היתרון
היותר גדול ועצום לאדם הוא, שיעמול
תחת השמש, ר"ל שיהיה יגע ועמל להיות
במקום השמש, ולפעול מה שהשמש
פועלת לקרוא בגרון ואל לחשוך ידיעת ה'
והכרת הנהגתו והשגחתו בעולמו, ולהדריך
בני דורו אל השלמות הזאת, בגדר שהיה
א"א ז"ל. והוא שאמרה דבורה בשירתה
ואוהביו כצאת השמש בגבורתו,
שהאוהבים האמתים והנאמנים אליו יתברך
הם ממש כעין מה שהשמש יוצא בגבורתו,
שביציאתו ותנועתיו מפרסם בזה לכריות
גדלו יתברך והשגחתו, כן ארחות צדיקים
להודיע אלהותו יתברך והשגחתו ויכלתו:

הפולחן יקרו - "בני ישראל יקרו" ...
מאמר: צבאות יצאק אשכנזי

① ישיב אוי לי

ואומר אוי לי כי נדמיתי כי איש טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי
ישב כי את המלך ה' צבאות ראו עיני (ו', ה').

② כוכב מאמר

וחשבתי מה שחשבתי יען היותי יושב
בכפר בין אכרים שהמה אך כבהמות שדה,
וכנגדם הייתי בעיני איש מעולה ומלומד,
אבל אחרי בואי העירה וראיתי אור פני
חכמים המלומדים באמת ואבינה בהם
ואבחן יקר הדרם ופאר מעלתם, לא אעלה
עוד על שפתי לייחס לי שמץ דבר מן
המעלות, ואני יודע היום שפל ערכי
ופחיתות נפשי.

הנמשל כי ישעיה ע"ה בראותו את עצמו
רשום בדורו בחכמה בגבורה
ובעושר וכדומה מן המעלות, היה יקר
בעיניו מציאותו, אמנם אחר כי נפקחו
עיניו במראות הנבואה וראה את כבוד
אלהי ישראל על כסא רם ונשא ושרפים
עומדים ממעל לו ואמות הספים ינועו
מקול הקורא בקול נורא, אז אמר אוי לי
כי נדמיתי, כמודה ואומר היה נדמה בעיני
כי אני יקר המציאות, והטעות הזה היה
לי בעבור כי רק בשר ודם אנכי איש טמא
שפתים ובתוך עם טמא שפתים אנכי
יושב, וסוג מעולה מזה לא ידעתי ולא
ראיתי, והטעות הזה נתברר לי רק עתה,
כי את המלך ה' צבאות ראו עיני:

להמתיק מאמר זה אמשול לך משל
למוזג יושב בכפר שלא למד
רק הספר צאינה וראינה וידיעתו היתה
בלוח השנה, והאנשים הפחותים ממנו
שאלו אותו על הזמנים על ראשי חדשים
וימי המועדים ועל קור וחום, והוא היה
יושב מביט תוך לוח השנה והיה מגיד
להם. ויאמר אל אשתו שמעי נא את אשר
אספר אליך חדשות, ותאמר טוב אנכי
שומעת, ויאמר אליה הלא תדעי כי אני
למדן גדול ואנכי לא ידעתי עד עתה,
ותשאלהו לאמר ואיככה נתוודע לך הדבר
היקר הזה, ויאמר אליה לא פעם ולא
שתיים הקשבתי ואשמע מפי כל תושבי
כפר זה כאשר היה ספק בידם זה אומר
בכה וזה אומר בכה, שפטו ואמרו אנחנו
נשאל את פי המוזג ועל פיו נדע האמת,
ותשמח מאד לקול דברי השמועה החדשה
כי בעלה הוא מלומד גדול. ויהי כי הקיפו
הימים ונסע אל עיר גדולה על ימים
הנוראים, וראה בבתי כנסיות אנשים
גדולים למודי ה' יראים ושלמים מחדדים
זה את זה בהלכה והוא עומד עליהם ואינו
שומע גם את לשונם, אז בא ואמר
לאשתו, אוי כי הייתי כמתעתע, דמיתי

פסוקים יקרו - "השקת ותיק הנוסף אצלו"
מאת: ד"ר יואל שוקה גאון

כוכב מ' עקב פל

סבון 318 - פסוקים יקרו

הקשר לפרשה:

ההפטרה עוסקת במעשה מרכבה שראה ישעיהו, וזה דומה להמובא בפרשתנו מה שראו ישראל בשעת מתן תורה.

וַיִּשְׁמַע יְהוָה

וַיִּשְׁמַע אֶת-קוֹל אֲדֹנָי אָמַר אֶת-מִי
אֲשַׁלַּח וּמִי יִלְדֶּנּוּ וְאָמַר הֲנִי שְׁלַחְנִי:
וַיֹּאמֶר לְךָ וְאָמַרְתָּ לְעַם הַזֶּה שְׁמַעוּ
שְׁמוּעַ וְאַל-תִּבְיֵנוּ וּרְאוּ רְאוּ וְאַל-תִּדְרְעוּ:

כוכב מ' עקב פל

התבונן בינה כי אצל השליחות אמר
אשלח לשון יחיד ובההליכה
אמר לשון רבים ומי ילך לנו, הלא דבר
הוא.

אִי-קוּלִי כֹכֵב מ' עקב פל

ובינא בזה הבין פסוקים ואשמע אח קול ס' אומר אח
מי אשלח ומי ילך לנו תחלה אמר אשלח ואח"כ אמר ילך גם תחלה לשון יחיד ואח"כ
לשון רבים

פסוק ע

וְעַתָּה לֵכָה וְאֲשַׁלַּחְךָ
אֶל-פְּרַעְיָה וְהוֹצֵא אֶת-עַמִּי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל
מִמִּצְרָיִם:

אִי-קוּלִי כֹכֵב מ' עקב פל

ועתה לכה ואשלחך אל פרעה, מלח לכה ואשלחך כותרים זא"ז אך הכונה כי הלא
הקב"ה ה' משלח את משה בכ' שליחות א' לטובת גאולת ישראל וכב' לרעה
שע"י השליחות נאמר חכבד העבודה על האנשים אמנם הקב"ה אינו מכנה השליחות
לעולם על הרעה לכן נגד הא' שהוא חכבד העבודה אמר לכה לעמך כאלו איני
משלחך אך נגד הב' שהוא לטובת גאולת ישראל אמר ואשלחך כי בכאן נכח הקב"ה
שמו על השליחות לטובה.

אִי-קוּלִי כֹכֵב מ' עקב פל

אך בענין כי ישעיהו חזי נחמה וחזי ארס כמ"ש אך ירמיהו כולו ארס אמנם
נגד ב' הלא אמר את מי אשלח נגד הסוכה והנחמה לז"א לבון שליחות גמור ובל' יחיד
כי כרה השליחות לעמנו לכד אך נגד היוצא שליח בענין הוצאת אמר ומי ילך לנו בל'
הליכה ובל' רבים כי לא ראה הקב"ה לעשות רעה לבדו. ואמר ישעיהו הנני שלמי
ר"ל איני רואה רק שאהיה שליח לטובה וזהו שלמי בלשון שליחות אז אמר לו הקב"ה
לך כי עתה לא היה צריך רק לרעה לז"א לך והוצאת וכו' שהיא רעה לך אמר בל'
הליכה:

וראיתי בלקוטי תורה להאר"י הקדוש
צוק"ל שכתב בזה, כי הנה
הקב"ה בקש מאת הנביא ב'. דברים,
א. לבשר בשורות טובות ונחומים,
ב. להגיד לעם את אשר יקרה אותם מן
הרעות והפורעניות כמאמר חזון ישעיה
חציו זעם וחציו נחמה, וההבדל בין ב'
סוגי החזיון. א. כי הטובה יעשה הקב"ה
בעצמו ואינו נמלך בפמליא כמאמר ה'
נחן, לא כן הרעה הוא נמלך כמאמר וה'
לקח הוא ובית דינו (מדרש ריש קדושים),
ב. כי הטובה יחפוץ הקב"ה שיאמר הנביא
בשמו יתברך, כדרך השליח שהוא אומר
על שם המשלח, לא כן הרעה שאין
הקב"ה מיחד שמו על הרעה יחפוץ מאת
הנביא ענין הליכה לא שליחות שיהיה
נראה כאלו מעצמו ילך, וכמ"ש במדרש
ג' נביאים ע"י שהיתה נבואתן דברי
קנטורים נתלה נבואתם בעצמם, דברי
קהלת דברי ירמיה, דברי עמוס (קהלת א',
א), וזהו שאמר יתברך על שניהם את מי
אשלח לבשר טובות, וע"ז מוסב לשון
שליחות ע"ש המשלח, ואמר לשון יחיד
כי הקב"ה בכבודו ובעצמו ישלחהו,
ובדבר ההליכה שהוא על חציו זעם אמר
ומי ילך לנו כאלו ילך מעצמו, והזכיר
לשון רבים הוא ופמליא שלו, לכן השיב
ישעיה הנני שלחני ותפס בלשונו לשון
שליחות שהוא הטוב לישראל.

וזהו מאמר הקב"ה למשה ועתה לכה
ואשלחך אל פרעה, גם הליכה גם
שליחות, ההליכה לעשות רעות וצרות
למצרים, והשליחות לעשות טובה
לישראל. והנה ישעיה ע"ה השיב ואמר
הנני שלחני, כאומר את הטוב אקבל.
אמנם משה רבינו ע"ה השיב ע"ד אחר.
מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא כו',